

собів, наркотичних речовин та прекурсорів; пошуку трупів чи їх залишків тощо.

Однак інколи виклик кінолога не сприяє позитивному результату, бо віддаленість кінологічних центрів (однією з основних функцій яких є участь кінологів зі службовими собаками у складі слідчо-оперативних груп під час проведення оглядів місць подій) від місця скоєння правопорушення може бути значною, внаслідок втрачається одна з можливостей розкрити кримінальне правопорушення за гарячими слідами. Зазначимо, що після того, як не вдалося розкрити кримінальне правопорушення за гарячими слідами, в декілька разів зменшується шанс розкриття його взагалі.

Враховуючи результати аналізу науково-дослідної літератури та нормативно-правової бази, можна сказати, що застосування одорологічного методу в Україні ще перебуває в стадії обговорення і вирішення, а тому залишає велике підґрунтя для подальших наукових досліджень. Зазначену проблему можливо вирішити введенням штатних кінологів із собаками при відокремлених підрозділах територіальних органів Національної поліції України. Це звільнить працівників правоохоронних органів від процесу виклику та тривалого очікування кінологів із кінологічних центрів. Дані зміни сприятимуть швидкому виїзду на місце пригоди, розкриттю кримінальних правопорушень за гарячими слідами та підвищенню ефективності розслідування злочинів в цілому.

1. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підруч. / Салтевський М.В. – К. : Кондор, 2004. – 588 с.

2. Криміналістика : підручник / кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2008. – 464 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одиссей, 2012. – 360 с.

Антонюк Олена Володимирівна
здобувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ УЧИНЕННЯ ХУЛІГАНСТВА ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ АБО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

В загальній теорії криміналістики спосіб учинення злочину давно і дуже ретельно вивчається. Зазначений елемент механізму злочину у структурі будь-якої криміналістичної характеристики посідає важливе місце. Не є винятком і розслідування хуліганства, вчиненого з використанням вогнепальної або холодної зброї. Тому що багатоманітність способів вчинення вказаного

злочину дає можливість виокремити певні кореляційні зв'язки між ними та іншими елементами криміналістичної характеристики: особою злочинця, слідовою картиною, обстановкою вчинення тощо.

Встановлення структурних способів, що мали місце у розслідуваному злочині, дозволяє слідчому найбільш повно виявляти його сліди, прогнозувати взаємозв'язок між ними, що нерідко веде до розкриття злочину. Щодо підготовки до вчинення хуліганських дій, то вивченням кримінальних проваджень за злочинами, кваліфікованими за ч. 4 ст. 296 КК України, нами встановлено, що у 82 % від їх загальної кількості злочинцями здійснювалися заходи з підготовки їх учинення. Серед усіх фактів вони полягали у розробці плану злочину, що здійснювалося 100 % злочинців; виборі об'єкта посягання – 73 %; відшукуванні, пристосуванні і підготовці знарядь злочину – 66 %; розподілі ролей між співучасниками – 48 %; підборі співучасників – 22 %.

Тобто хуліганські дії можуть мати етап підготовки, про що яскраво свідчить приклад футбольного хуліганства. Так, фанати можуть заздалегідь підготувати знаряддя вчинення злочину (холодну, вогнепальну зброю), яку плануватимуть використати для порушення громадського порядку, а не спричинення тілесних ушкоджень іншим особам. У даному випадку це відшукування, пристосування, підготовка знарядь злочину. Разом з тим на футбольних матчах можливі хуліганські прояви і без попередньої підготовки.

У постанові Пленуму Верховного Суду України № 10 «Про судову практику в справах про хуліганство» від 22.12.2006 р. зазначено, що вогнепальною зброєю вважаються пристрої промислового чи кустарного виробництва, призначені для ураження живої цілі за допомогою снаряда, що приводиться в рух енергією порохових газів чи інших спеціальних горючих сумішей. Це усі види бойової та іншої стрілецької зброї військового зразка, спортивні малокаліберні пістолети, гвинтівки, самопали, пристосовані для стрільби пороховими зарядами, газові пістолети, нарізна мисливська зброя, а також перероблена зброя, в тому числі обрізи із гладкоствольної мисливської зброї. Ця ознака має місце лише в тих випадках, коли винний за допомогою названих предметів заподіяв чи намагався заподіяти тілесні ушкодження або коли використання цих предметів під час учинення хуліганських дій створювало реальну загрозу для життя чи здоров'я громадян [9].

Потрібно мати на увазі, що диспозиція ч. 4 ст. 296 КК України 2001 р., на відміну від диспозиції ч. 3 ст. 206 КК УРСР 1960 р., не містить такої кваліфікуючої ознаки хуліганства, як спроба застосування вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для заподіяння тілесних ушкоджень. Тому однієї погрози застосування зброї або іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для зазначеної мети, навіть підкріпленої їх демонстрацією, недостатньо для кваліфікації дій за ч. 4 ст. 296 КК.

З приводу застосування вогнепальної зброї потрібно зазначити, що наразі питання нагляду та контролю за суб'єктами, які мають дозвіл на виробництво, ремонт, торгівлю, передачу, облік, зберігання, утилізацію вогнепальної зброї, є досить дискусійним.

Холодною зброєю вважаються предмети, які відповідають стандартним

зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, що справляють колочий, колото-ріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинджал, арбалет, нунчаки, кастет тощо), конструктивно призначені для ураження живої цілі за допомогою м'язової сили людини або механічного пристрою.

Вирішуючи питання про наявність у діях винної особи такої кваліфікуючої ознаки, як застосування при вчиненні хуліганських дій вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для заподіяння тілесних ушкоджень, слід враховувати, що ця ознака має місце лише в тих випадках, коли винний за допомогою названих предметів заподіяв або намагався заподіяти тілесні ушкодження або коли їх використання у процесі хуліганських дій створювало реальну загрозу для життя чи здоров'я громадян.

Практика судів, відповідно до якої необхідною умовою для кваліфікації дій за ч. 4 ст. 296 КК є доведеність наявності у винного мети носіння ножа для заподіяння тілесних ушкоджень, не є правильною. По-перше, ніж має колото-ріжучі властивості і за своїм призначенням може бути використаний з будь-якою метою, у тому числі для заподіяння шкоди здоров'ю особі шляхом завдання ударів, порізів тощо. По-друге, встановлення наявності такої мети (виходячи з різноплановості застосування ножа) на практиці є майже неможливим. Це призводить до того, що хуліганські дії із заподіянням потерпілому ножових поранень не одержують у суді належної правової оцінки, що надає можливість винній особі за вчинення тяжкого злочину уникнути більш суворої відповідальності.

Розглядаючи класифікацію способів вчинення хуліганства, пов'язаних із застосуванням насильства або використанням зброї, залежно від виду зброї чи інших предметів, зазначимо таке. Вивченням кримінальних проваджень за досліджуваною категорією злочинів з'ясовано, що: а) з використанням вогнепальної зброї хуліганство вчинювалося у 4 % випадків; б) з використанням холодної зброї – 15 %, в) з використанням спеціально пристосованих предметів для нанесення тілесних ушкоджень – 21 %, г) з використанням випадково підібраних предметів – 24 %.

Взагалі спосіб приховування злочину має місце в тих випадках, коли: а) дії щодо приховування умисного злочину здійснюються після повної реалізації злочинного задуму і не є заздалегідь передбаченим продовженням дій з приховування, виконаних у період вчинення злочину; б) дії щодо приховування умисно вчинених імпульсивних чи вербальних злочинів (образа, наклеп), приховування яких у період вчинення неможливе і здійснюється пізніше; в) приховуються злочини, вчинені з необережності.

Шляхом аналізу кримінальних проваджень за ч. 4 ст. 296 КК України нами встановлено, що зникнення з місця злочину мало місце у 86 % фактів хуліганства, в тому числі з використанням автотранспорту (9 %); знищення знарядь злочину (66 %); знищення одягу, взуття (45 %); неправдиві свідчення, в тому числі алібі (54 %); відмова від давання показань (31 %).

У результаті проведеного дослідження доходимо висновку, що злочин, кваліфікований за ч. 4 ст. 296 КК України, має повноструктурний склад спо-

собу вчинення, адже в 92 % випадків має місце підготовка або приховування діяння. Класифікація способів учинення хуліганства на основі вказаних елементів дозволяє чітко уявити «слідову картину» місця злочину, прогнозувати джерела ідеальних та матеріальних слідів-відображень. На останок зазначимо, що криміналістичне значення способу вчинення хуліганства з використанням вогнепальної або холодної зброї чи предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень, а також використання даних щодо них на досудовому слідстві ґрунтуються на властивості їх повторюваності у злочинній діяльності тих самих і різних осіб.

Бідняк Ганна Сергіївна

ст. викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Кумець Павло Іванович

заступник директора – завідувач відділу
криміналістичних видів досліджень
Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України

ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Розвиток України як незалежної демократичної держави і здійснювані соціально-економічні та політичні перетворення зумовлюють вирішення багатьох складних питань у різних сферах суспільної діяльності. Проблеми, пов'язані зі зміною конституційного ладу, форми правління, зумовили підвищення криміногенної ситуації в українському суспільстві, що неминуче тягне за собою зміни у діяльності окремих підрозділів ОВС, у тому числі і експертних.

Вирішенню проблем організації діяльності судових експертів приділялася увага у різні часи багатьма провідними українськими вченими та науковцями ближнього зарубіжжя. Вагомий внесок у вивчення цієї проблеми зробили: Т.В. Авер'янова, Л.Ю. Ароцкер, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.Д. Берназ, А.І. Вінберг, А.Ф. Волобуєв, В.Г. Гончаренко, Г.І. Грамович, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.О. Коновалова, Ю.Г. Корухов, В.С. Кузьмічов, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, О.Р. Россинська, М.В. Салтевський, М.Я. Сегай, І.Я. Фрідман, В.Ю. Шепітько, О.Р. Шляхов, М.Г. Щербаковський та інші. Останнім часом проблематика цього питання досліджувалася Л.М. Головченко, А.І. Лозовим, І.В. Пирогом, Е.Б. Сімаковою-Єфремян.

Але детальнішого висвітлення потребують питання діяльності судових експертів ОВС, пов'язані зі змінами у процесуальному законодавстві та сучасними потребами практики.

У статті 69 КПК України серед учасників кримінального провадження визначено, що експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє